

Viðmerking:

Føroyar 18. desember 1998 — 18. desember 1999 — 18. desember 2000???. Partur I:

Dagurin dapri ella dagur teirra uppgjördu

Demokrati
Tey átján árin, eg dastið av tíðini starvaðist burturi í tilafturskomnum londum, varð eg við hvørt biðin at greiða frá dagliga degnum í minum egna landi, og hóast soverðið prát fyrri tað mesta ikki var loyvt, so hevði tað verið ófólkligt ikki at svarað teimum aftur, sum eg í árávis hevði arbeitt saman við.

Í tilikun fari roynði eg sum frægst at greiða frá demokratisku stýrisskipanini her heima og í grannalondum okkara uttan to at nema við tað, galdandi var í teirra egna landi.

Demokratiskir veikleikar
Orðaskiftið endaði oftast við spurninginum, um ikki onkur veikleiki lá í hesum minum, í teirra oyrum, utopikenda fyllestri. Eg plagdi tá at gera vart við ábyrgd hins einstaka, ið er sjálvt stóðir undir tí, sum ger tað møgulegt at seta demokratiska hugburðin í verk, í uttan nevndu felags ábyrgdarkenslu saman við vanligum viti, skili og skynsemi ber illa til at brúka hesa skipan.

Dagurin dapri
— eitt klassiskt dømi
Lukktuð fóttur frá hatta fram áðrenn minniliga 18. desember 1998, har harðrønda uppsagnin av landsverkføringinum til allar tíðir í Føroya umsitingarsøgu fer at standa sum eitt klassiskt dømi um, hvat henda kann, to óbúgvíð fólk fær vald í

livd av demokratiska hugtakinum, og sum hevði gjørt mær tað rættliga trupult framvegis at missionera demokrati innan sama karmin, hetta hóast eg einki betur hevði haft at vist teimum á.

Uttan annars at tala fyrri ella ímóti gjordist mistakið eisini domi um veikleika í nýggju stýrisskipanini, tí hesin tilbúður hevði als ikki komið fyrri í tí gamla, kollegiala stýrisslagnum, har landsstýrisslimir við hvørt vóru noyddir skifta orð sínámillum og tí ikki so lættliga kundu koma sær í ófóru í politiskum sjálvdrátti, landi og fólk til miklan mein.

Hvør var orsøkin?

Vit, arbeiðisfelagar uppsagda mansins í 23 ár, skilja ikki, hvi hetta varð gjørt, og hvørjum tað skuldi gagnað. Vit kendu hansara framúr dygdir og kendu okkum við honum undir líka góðari leiðslu sum hjá Mikkjali, sála, og tað sigur ikki lítið, hetta kanska serliga undir kreppuni, tá stóra takið var at halda samfelagshjólina malandi undir ómetliga niðurskurðinum, bæði í peningi og fólk. Ein av dygdunum var hansara tíðarbesparandi bersøgni, og hevur onkur nevnt júst henda eiginleika sum orsøk til smádreingja formermsli og óvita erkvini í Tinganesi — dreingirir kendu jú ikki mannin. Men annars veit eingin meira enn úr fjølmíðlunum um hetta duldar-

mál at siga. Jú — okkurt orakulsvor kom frá tingsins roðarapalli, sum eingin skilti og eingin dugdi útleggja, og hatta við samanleggjend endaði jú, sum tað endaði, ófyririkað sum tað var — spell kanska, tí ferjurnar eru, sum kunnugt, í roynð og veru partar av landsvegakervinum.

Føroya landi gjordist hendingin í hvussu er av sonnum dýr, hetta ikki bara í beinleiðis uppsagnarplástrið á sárið; men mest í mistum fyrsta flokksforyskum fórløka, vunnin í figgarliga ógvissligastu fjórðingsöldi í Føroya søgu. Eg haldi, Føroya fólk, nú ár er liðið, frá okkara fólkavald eiga at fáa fullfíggaða, fólkliga frágreiðing og ikki somu niðurgerð av viti veljarans sum seinast.

Funnin fressur

Men sum svar uppá fyrirspurningin frá framtakshugadum starvsfeløgum minum úti í heimi um demokratiskan veikleika, hevði henda fyrri land og fólk syrgiliga og óhepna hending sanniliga verið funnin fressur.

Farið er farið — ella ?

Nú heldur onkur, at farið er farið, og at tað einki nyttar at bliva við at grenja upp í saman, eins og Arnstein og Signar báðir — leggja summi afturat — men hvat annað kunnu teir gera?

Skeivleiki batnar ikki við aldrinum og kann bert botast um við at rættast, og rættast kann hann ikki, um

hann verður gloymdur; men gloymdur skal hann so ikki verða.

Væl er landsverkføringurin kanska bert eitt sandskorn, sæð í rúmdarinnar máti; men tað er tíverri eingin loyna, at hetta ikki er eindømi í okkara egna lífta undirlutakenda umsitargardunnuhyli, sum annars varð ætlaður at gerast Føroya framtíð við teim stóru hugarensunum og alheims visionum. Ja, eg me-e-e-i-ni tað !

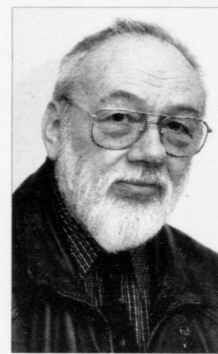
Nei — eg spyrji bara !

Tað ringasta við Arnstein er, at alt hann hevur vist á um hálv og heil ósannindi, lodrættar løygnir og onnur forborgin fyrirbyrgdi — tað eg havi eftirkannað — fyrri mær at siggja, tíverri sær út til at vera tann rami, óhugnaligi veruleiki. Annars hevði maðurin eisini væl sagtans fyrri langt síðan sitið handan rimar fyrri ærumeiðing. Verður hetta gongdin ? Verður hetta Føroya fullveldis framtíð ? Nei, eg spyrji bara — og mong við mær, havi eg frætt.

Eitt er, at einstakur ráðharri av eini ella aðrari okkum ókendari orsök í markeringshýri ger seg upp og um jöltíðir loypir framav og fremur eina gerð — kanska enná lögliga — sum hann vónandi hevur íðra seg um; men sum hann eftir øllum at døma er ov lítið at sær komin til at broyta.

Skakandi

Annað og mest skakandi er,

at allir Føroya ráðharrar og allir teirra tingmenn uttan minsta fyrilít fara fylgja, sum fyrri er slóðað og tiskil ofra samgonguni egna sál og samvitsku.

Skelkandi

Tað, sum mest skelkar meg, er, at eg farna árið ikki havi hitt ein einasta av Føroya politikarum, sum hevur sagt seg vera samsantin í nevndu gerð. Summir teirra hava enná bæði skrivað og talað ímóti, og kann tað kanska bota teimum um samvitsku og jólafríð; men ber orð við ongum aftanfyrri gera ongar skreytir, og hvussu álitid á teimum verður manna millum inn í komandu öld, er ilt at siga og kann fyrri tað gera tað sama, tí fullveldið er so í øllum fyrri við vitleysa jólaatburðinum í fjór í hesum umfari tíverri farið fyrri bakka; men tað var kanska eisini veruliga ætlanin ?

Tiltikna nösín ella nefsið

At semja — sambært nefsið frá lögmanni — ikki hevur verið um sníðalopið, er hóast alt gott at vita. Kendi danski rithøvundin, Leif Petersen, lýsti fyrri stuttum sera væl eina "nös" í sjónvarpsbrotum úr donsku søguni: "En politisk næse anvendes, når en politiker har båret sig sådan ad, at han står til udsmidning, men dog får lov til at blive sidende, fordi den politiske koalition ikke tåler en sådan udsmidning"! Nakað soleiðis haldi eg, hann málbar seg, og kundi hann í okkara fyrri neyvan verið meira beinrakin.

Kortini sjálvstýr- ishugagur

Ikki tí — um semja verður um onkra skilagóða fullveldismannagongd, ætli eg mær kortini atkvøða fyrri henni, tí kunnu vit fáa tándur her á klettum ikki liva av tí ómetliga sjóoki, okkum er lítið upp í hendi — kanska tað størsta per capita í heiminum — so er ov illa gingið um og ov nógv farið til spillis úr okkara náttúrur hjallum bæði á sjógv og landi, hetta samanbórið við livilíkindini hjá meginpartinum av heimsins fólk, sum lítið og einki veit sær til matnað, fyrri ikki at tala um nakran av teim hentleikum, vit meta sum vanlig mannarettindi.

(partur II: Vágatunnlini)
Heini Olsen

Jólafríður á LV?

Eitt ár er liðið síðan Hennin Jacobsen var koyrdur heim, og Finnabogi Arge setti Reidar Nónfjall í stjórnarvirknið áðrenn dag. Manna-gongdina, landsstýrismáðurin nýtti, kundi eingin liva við, heldur ikki lögmaður. Landsstýrismáðurin varð tí settur undir umsiting. Hvussu politiska veurlagið er í løtuni er ringt at siga. Sum skilst hevur Finnabogi Arge rætt LV vinstri hondina. Men tíverri kann hann bert rætta ta einu, tí undir arminum á høgru síðu er høvdið á Hennin Jacobsen.

Undirsjóvartunnill

Nú lótingsløg um fast samband um Vestmannasund fyriliggur, eiga føroyingar at gera sær greitt, hvat hetta merkir. Løgin gevur einum privatum stovni endaliga ábyrgdina av tunnissgerðini millum Streymoy og Vágoy. Landsstýrið setir kr. 160 mill. í felagið og felagið má útvega fígging til tær frestadi 80 mill. Hokus pokus...! Eingin er ímóti at føroyingar fáa tunnillin, men øll vita, at tunnillin kemur ikki at kosta kr. 240 mill. langet frá. Hetta er ein kostnaðarmeting LV legði á borðið fyrri 10 árum síðani. Talið verður kanska

kr. 400 mill. Hvør peningastovnur hevur hug at figgia frestadi 240 mill., har afturgjaldstíðin er 30 ár, og tryggin liggur í eini flákrandi landsstýrisskútu har skiparin hevur sjóverk og dekkararinn sova 24 tímar um døgnið?

Tryggin og baklandið

Hvat um landið fer av knórnum í hesum tíðarskeiði. Hvat um fullveldið kostar meir enn vit høvdu roknað við. Hvør sigur at landsstýrið rindar sín part tá. Hvussu við endurgjaldskrøvum um arbeiðið stæðar? Hvat landsstýrismáðurin greitt sínum samstarvsportum frá fyrimunum og vansom og hevur hann "baklandið aftanfyrri seg", eins og hann bedýraði á fundi við starvsfólki á LV beint undan jólam í fjór. Hævið bakland hansara verið í lagi tá, hevði ikki verið neyðugt við fleiri "krisufundum" í landsstýrisskútu.

Viðm. til lótingsløgina

Viðmerkingar til lógaruppskot eru ofta líka áhugaverdar sum sjálvar lögirnir, og soleiðis er eisini í hesum fyrri. Felagsnevnanin í hesi lóg er óvissur/fyrirvarni. Finnabogi Arge staðfestir m.a. at kemur

felagið í figgarligar trupuleikar, má politiska yvirvaldið taka um endan, tí "er tunnillin fyrst kominn", verður tað torført at standa í tí stóðu, at hann verður stongdur". Við øðrum orðum hevur Finnabogi Arge bundið núverandi og komandi landsstýri at figgia meiriteiðslur hjá einum privatum felag. Er hetta í trá við lógir og vanliga siðvenju hjá Landsstýrinum? Hetta luktar av veðhaldi.

Í viðmerking til § 4 stendur at "felagið kann reka aðra vinnu, sum hevur samband við høvudsýrskerm felagsins". Hævið listir at vita hvørja vinnu talan kann vera um. Kann vera talan um landsumfatandi innsvavingum og køkutombola um peningur manglar?

Projektið er privat, verður staðfest. "Talan verður um privatan ognarrætt...". Men tá tunnillin er liðugur og øll hava fígging sín part av milliönunum - um eini 30 ár -, verður tunnillin áhendaður landinum til ognar. Hvi kann ein spyrja. Hvi kann hesin privati stovnur, ið hevur privatan ognarrætt til tunnillin, ikki framhaldandi reka tunnillin á privatum grundarlagi eftir teimum reglum, ið eru galdandi fyrri privatar fyrirkur.

Í viðmerking til § 9 stendur at "Landsstýrismáðurin setur ein bólk at fylgja við arbeiðinum... her verður serliga hugsað um umboð fyrri Landsverkføringstovnin...". Tað er sera áhugavert at landsstýrismáðurin hevur slíka umsorgan fyrri sínum málsekjum, men hetta stendur í ansøgn til alt annað, hann hevur fram ímóti stovninum. Hann hevur ongandið serliga hugsa um LV. Finnabogi Arge hevur alment sagt at LV er ikki ført fyrri at gera undirsjóvartunnill og skal haldað uttanfyrri. Hvi ikki halda LV heilt uttanfyrri? Hvi skal LV sleppa at hyggja at, meðan norðmenn bora undir Vestmannasund. Hetta er eitt príncippmál hevur Fólkaflokkurin sagt. Avleiðingar eru at útlendingar bora tunnillin. Hævið Fólkaflokkurin hugsað eitt sindur minni um príncippir, so var tunnillin komin hálva leið longu nú.

Spurningar

Nakrar spurningar havi eg til Finnabogi Arge. Annfinn Kalsberg ella hvør tað er, ið hevur LV sum málseki. Hvat er ætlanin við LV? Er nokur framtíð fyrri stovni og starvsfólki, ella skal ein nýta jólafríðina at leita sær eftir

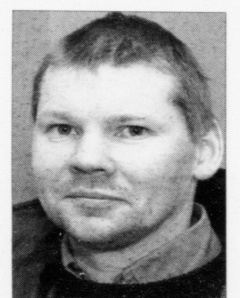
øðrum arbeiði. Kunnu vit vænta okkum bumbur um jöltíðir aftur í ár? Er einki mark fyrri hvussu nógvur 10 tals mill. kr. meir Fólkaflokkurin vil ofra pr. príncipp, áðrenn hann letur føroyingum tunnillin upp í hendur? Hvat tað ongan áhuga ella týðning um LV klára at gera tunnillin fyrri 100 mill. minni enn útlendsk fyrirtøka?

Fakfeløgini og tænastumannafelagið

Fakfeløgini gjørdi eitt stórt arbeiði seinastu jól, men hvat nú? Úrslitið hjá landsstýrismálanevndini kom ikki óvart á nakran. Slutur fyrri ein slatur. Hvat ger formaðurin í tænastumannafelagnum? Er passiviteturin ein liður í ávísu taktikk ella hevur formaðurin ongan áhuga at blanda seg í viðurskiði, ið viðkoma LV? Hvi ikki royna rættin, sum nevndin mælir til.

Vinnunevndin

Vónandi kunnu Heini O. Heinesen og aðrir góðir menn í vinnunevndini gera eitt gott arbeiði og gloyma alt um príncippmál hjá Fólkaflokkinum. Eingin kann vera ímóti at føroyingar gera tunnillin, m.a. LV og privatar stovnar, ið áður hava arbeitt

saman síðu um síðu. Um politika ikki hava álit á føroyskari arbeiðsmegi, hvussu kunnu føroyingar hava álit á politikkarum, ið tosa um fullveldi.

Hústjólið

Hóast dýpur minni av seinastu jólam, vil eg loyva mær at ynska øllum eini gleðlig og fríalig jóla, eisini teimum, ið arbeiða á LV. Um so var at ynskiliðst kundi verið skrivabur, hevði mitt hægsta ynski verið at Hennin Jacobsen fekk starv sítt aftur frá Finnabogi Arge og Arna Poulsen. Á pakkanum kundi passandi staðið "Órsaka okkara mistøk. Øll hava loyvi at hava sína meining. Vit lupu framav".

Líggjas Høghesen